

Připomínky veřejné ochránkyně práv

k návrhu vyhlášky k provedení § 19 a některých dalších ustanovení zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami) (č. j. předkladatele MSMT-36616/2015-2)

OBECNÉ PŘIPOMÍNKY

V rozšířeném vnitřním připomínkovém řízení jsem upozornila na chybějící normovanou finanční náročnost stavebně technických úprav a individuálního vzdělávacího plánu. Obdržela jsem odpověď spočívající v odkazu na obecnou právní úpravu [§ 169 zákona č. 183/2006, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění, a vyhláška č. 398/2009, o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb]. K problematice IVP se předkladatel písemně nevyjádřil. Z uvedeného číší jistá bezradnost předkladatele, jak uvést obě podpurná opatření v život (a normovat jejich finanční náročnost pro školy a školská poradenská zařízení). Není mým úkolem nahrazovat činnost předkladatele, jehož úkol jistě není jednoduchý, ale upozorňovat na možná prázdná místa v prováděcích předpisech. Znovu tedy vyzývám předkladatele, aby tuto otázku upravil.

Tato připomínka je zásadní.

KONKRÉTNÍ PŘIPOMÍNKY

1. K § 2

Účelem podpory vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále také „SVP“) není rozšíření možností přístupu ke vzdělání, ale zajištění rovného přístupu ke vzdělání bez jakékoliv diskriminace. Doporučuji ustanovení přeformulovat.

Tato připomínka je doporučující.

2. K § 4 odst. 1, poslední věta

Věta o odpovědnosti je zcela nadbytečná. Vyhláška nemůže řešit odpovědnost (civilněprávní či správněprávní), ta je již stanovena školským zákonem, potažmo antidiskriminačním zákonem. Navíc může adresáta povinnosti a nositele práv mást, jelikož obdobné ustanovení není uvedeno v § 16 vyhlášky (či v dalších ustanoveních, kde se hovoří o podpurných opatřeních vyššího stupně). Doporučuji větu vypustit bez náhrady.

Tato připomínka je doporučující.

3. K § 5 odst. 4

Formulace ustanovení vzbuzuje i nadále (po vypořádání v rámci rozšířeného vnitřního připomínkového řízení) nejasnosti ve vztahu k § 18 školského zákona.

Doporučuji, aby předkladatel ustanovení podrobněji rozepsal. Domnívám se, že v praxi by měl být postup školy následující. V okamžiku, kdy škola obdrží doporučení od poradenského zařízení, bez zbytečného odkladu poučí ve smyslu § 21 odst. 1 písm. f) školského zákona zletilého žáka či zákonného zástupce žáka, že je oprávněn požádat o vydání IVP. Podá-li zletilý žák či zákonný zástupce žáka žádost, je zahájeno správní řízení [§ 165 odst. 2 písm. a) školského zákona] a ředitel školy musí vydat rozhodnutí ve lhůtách stanovených § 71 správního řádu (IVP vydá či jeho vydání správním rozhodnutím zamítne). Informovaný souhlas by měla škola vyžadovat až ve vztahu k vyhotovenému IVP, nikoliv předem. Až posléze může škola zahájit poskytování tohoto podpůrného opatření. Pokud předkladatel vyhodnotí, že úprava textu ustanovení není potřebná, doporučuji, aby výše uvedené vtělil do důvodové zprávy (str. 126).

Tato připomínka je doporučující.

4. K § 5 a 27

Trvám na tom, aby podmínky pro vydání IVP jak pro žáky se SVP tak pro (mimořádně) nadané žáky byly, pokud možno, identické. Obě ustanovení se rozcházejí hned v několika jednotlivostech, přičemž k tomu nejsou věcné důvody. Tuto připomínku vznáším, přestože jsem si vědoma, že (mimořádně) nadaným žákům nejsou (spíše nedůsledností zákonodárce než cíleným jednáním) poskytována podpůrná opatření ve smyslu § 16 školského zákona. Zákon ale zároveň předpokládá, že jim může být upraven průběh vzdělávání [§ 19 písm. k) školského zákona]. Nezohlednění jejich potřeb může vést k porušení rovného přístupu ke vzdělání na základě jiného postavení [§ 2 odst. 1 písm. a) školského zákona].

Tato připomínka je zásadní.

5. K § 6 odst. 3 písm. d)

Termín „sebeobsluha“ není nikde definován a zejména není vyjasněna povaha úkonů zdravotního rázu, které může asistent pedagoga vykonávat. Zde jsem ve sporu s předkladatelem od 17. června 2015 (čj.: MSMT-19929/2014-2), kdy předkladatel reagoval na mou zprávu ze dne 11. února 2015 (<http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2386>). Jsem si vědoma možnosti podpůrného působení jiných osob (osobních asistentů) ve škole, ale s účinností nové právní úpravy by mělo být zřejmé, které úkony zdravotního charakteru je asistent pedagoga povinen činit.

Tato připomínka je zásadní.

K § 7 až 9

Následující série připomínek vychází ze zjištění, které jsem získala v průběhu šetření sp. zn. 4958/2012/VOP/EN a s nimiž jsem seznámila předkladatele dopisem ze dne 20. listopadu 2015. Doporučila jsem, aby předkladatel v rámci této novely zohlednil i dluh, který má stát vůči žákům se sluchovým postižením od přijetí zákona č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění pozdějších předpisů.

6. K § 7 odst. 1

Předkladatel na úrovni vyhlášky zužuje právo žáka, které zaručuje § 16 odst. 7 školského zákona. Zákon hovoří pouze o potřebách, nikoliv o zkušenostech.

Tato připomínka je zásadní.

7. K § 8

V celé vyhlášce a přílohách se hovoří o tlumočnickovi do českého znakového jazyka, přičemž správný termín je „tlumočnick českého znakového jazyka“. Navrhuji změnit.

Tato připomínka je zásadní.

Dále navrhuji, aby tlumočnick českého znakového jazyka poskytoval podporu při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby. Jedná se o obdobu ustanovení, které se týká asistenta pedagoga.

Tato připomínka je zásadní.

8. K § 8 odst. 2

Forma by měla být jasná a srozumitelná nejen žákovi, ale všem účastníkům komunikace.

Tato připomínka je zásadní.

9. K § 8 odst. 3

Mezi žáky se sluchovým postižením předkladatel rozlišuje podle povahy a vzniku postižení a stanovuje pravidlo přítomnosti tlumočnicka ve vyučování. Toto rozlišování nesleduje žádný legitimní cíl, není přiměřené a nezbytné. Navíc není zřejmé (ani z důvodové zprávy), na základě jaké úvahy předkladatel dospěl k závěru, že žák, který ztratil sluch po rozvinutí mluvené řeči, nepotřebuje během vzdělávání tlumočnicka českého znakového jazyka ve stejném rozsahu jako žák, který je neslyšící od narození. S ohledem na výše uvedené proto apeluji, aby vyhláška akcentovala potřeby žáka a jeho volbu komunikačního systému, nikoli okamžik vzniku sluchového postižení.

Tato připomínka je zásadní.

10. K § 8 odst. 4

Navrhuji doplnit větu druhou: „Vychází zejména z volby žáka.“ Uvedené doplnění rozvíjí obecné zásady vyhlášky (§ 3), školského zákona [§ 2 odst. 1 písm. a) a b)], zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (§ 1 odst. 2) a zejména čl. 24 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Tato připomínka je zásadní.

11. K § 8 odst. 5

Navrhuji doplnit na konec věty „a vhodné“.

Tato připomínka je zásadní.

12. K § 9 odst. 1

Ustanovení by mělo blíže rozvést, kdy je nutné přepisovatele pro neslyšící zapojit do vzdělávání. Dle mých zkušeností je to v situacích, kdy mluvený jazyk není komunikačním systémem všech žáků ve třídě a samotný žák (žáci) se sluchovým postižením potřebují vedle mluveného jazyka i oporu v psaném textu. Při zvažování podpory žáka formou přepisovatele pro neslyšící je třeba zvažovat i vyspělost žáka. Stávají se i situace, kdy žák potřebuje přepisovatele ve vybraných předmětech. Doporučuji tuto otázku konzultovat s odborníky z komunity neslyšících.

Tato připomínka je zásadní.

13. K § 9 odst. 2

Navrhuji doplnit na konec věty „a vhodné“.

Tato připomínka je zásadní.

14. K § 12 odst. 10

Navrhuji, aby takto mohlo postupovat i školské poradenské zařízení. V konkrétních případech se tak intervence OSPOD může urychlit.

Tato připomínka je doporučující.

15. K § 13 odst. 3

Zkracuje se lhůta pro vydání zprávy a doporučení o 30 dnů (viz stávající § 1 odst. 4 vyhlášky č. 72/2005 Sb.). Vítám snahu předkladatele urychlit poradenskou pomoc, ale s ohledem na stávající situaci v poradenských zařízeních bude toto opatření vyžadovat zvýšení počtu poradenských pracovníků. Tuto úvahu (a dopady na státní rozpočet) předkladatel v důvodové zprávě nezmiňuje.

Tato připomínka je doporučující.

16. K § 16 odst. 3

Doba šesti měsíců (zvláště ve vzdělávání dítěte) je neúměrně dlouhá. Zmíněné ustanovení považuji za velice problematické a ohrožující celkové poselství novely školského zákona. Navrhuji lhůtu výrazně zkrátit maximálně na 60 dnů.

Tato připomínka je zásadní.

17. K § 16 odst. 7

Upozorňuji, že není jasné, jak má škola postupovat, když zákonný zástupce nebude chtít projednat zastavení poskytování podpůrného opatření. Lze očekávat, že se bude bránit u revizního orgánu, který ale může závěr poradenského zařízení potvrdit. Stále však bude nezbytné (dle textu návrhu vyhlášky a platného zákona – viz § 16 odst. 6) věc projednat. Ustanovení § 12 odst. 11 nelze použít (nejedná se o přiznání opatření). V minulosti jsem doporučila, aby byla tato záležitost jednoznačně ošetřena v textu vyhlášky či v důvodové zprávě. Překladatel uvedl, že věc rozvede v důvodové zprávě, ale dle mého posouzení (str. 129 – 130) se tak nestalo.

Tato připomínka je doporučující.

18. K § 18 odst. 1

Ve větě za středníkem navrhuji doplnit „podle § 6 odst. 4“.

Tato připomínka je doporučující.

19. K § 19 odst. 2

Podle § 16 odst. 9 školského zákona je nutné doporučení školského poradenského zařízení i pro zařazení do třídy, oddělení nebo studijní skupiny. Toto ustanovení však hovoří pouze o „škole“. Nutno doplnit i další organizační formy odděleného vzdělávání.

Tato připomínka je zásadní.

20. K § 19 odst. 3

Nesouhlasím s tím, aby se jednotlivé třídy, oddělení, studijní skupiny ve školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona doplňovaly o žáky s jiným znevýhodněním (byť strop činí 25 %). Oddělené vzdělávání by mělo být výjimkou z pravidla společného vzdělávání. Každou výjimku ze základního práva (zde práva na inkluzivní vzdělávání zaručeného Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením) je třeba vykládat restriktivně, proto ani doplňování žáků s jiným druhem znevýhodnění není důvodné. Navíc překladatel navrhuje, aby se v oddělených školách, třídách, odděleních a studijních skupinách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona pro žáky s mentálním postižením nevzdělávali žáci bez mentálního postižení. Přestože jde o záruku vyplývající z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva D. H. a ostatní proti České republice, nevidím důvod, proč by v rámci odděleného vzdělávání měli být společně vzdělávání žáci s poruchou autistického spektra a žáci se zrakovým či sluchovým postižením.

Tato připomínka je zásadní.

21. K § 20 odst. 2

Doporučení vydávané školským poradenským zařízením podle tohoto ustanovení má zcela jiný účel než doporučení podle § 15 (oddělené vzdělávání není podpůrné opatření). Navrhuji jeho náležitosti upravit zcela samostatně a podrobně, jelikož se jedná o zásadní zásah do vzdělávání žáka. Zejména uvést, jakou formu vzdělávání

dle § 16 odst. 9 školského zákona školské poradenské doporučuje. Navrhuji také vypracovat samostatnou přílohu k vyhlášce.

Tato připomínka je zásadní.

22. K § 24 odst. 4

Ustanovení zakotvuje přímou diskriminaci z důvodu zdravotního postižení (maximální počet žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona ve třídách, odděleních nebo studijních skupinách, které nejsou zřízeny podle § 16 odst. 9 školského zákona). Překladatel přitom neuvádí, jaký je legitimní účel tohoto omezení a jestli je prostředek vedoucí k naplnění tohoto účelu nezbytný. Zásadní interpretační obtíže bude činit toto ustanovení (nebude-li vypuštěno) v souvislosti s § 17, který omezuje počet žáků nikoliv podle znevýhodnění podle § 16 odst. 9, ale podpůrných opatření druhého až pátého stupně. Navrhuji vypustit bez náhrady.

Tato připomínka je zásadní.

23. K § 29 odst. 1

Již nyní má Česká republika značné nedostatky v oblasti rovného přístupu ke vzdělání bez jakékoliv diskriminace. Podotýkám, že se nejedná o vinu jednotlivců, ale problém systémový. Zásadně nesouhlasím s tím, aby se podpůrná a vyrovnávací opatření podle dosavadních právních předpisů poskytovala ještě po dobu tří let ode dne nabytí účinnosti vyhlášky, tj. do 1. září 2019. Tuto dobu je třeba zkrátit na maximálně jeden rok.

Tato připomínka je zásadní.

24. Připomínky k přílohám vyhlášky

Přestože do ustanovení § 14 odst. 1 písm. b) a § 15 odst. 2 písm. b) předkladatel doplnil datum přijetí žádosti o poskytnutí poradenské pomoci, tento údaj není součástí formulářů, které jsou uvedeny v příloze vyhlášky. Navrhuji doplnit.

Tato připomínka je zásadní.

25. Připomínky k přílohám k důvodové zprávě

Domnívám se, že vzory formulářů individuálního vzdělávacího plánu (IVP) a plánu pedagogické podpory (PPP) mají být přílohou samotné vyhlášky, nikoliv jejího odůvodnění. Cílem vyhlášky je standardizovat nejen činnost školských poradenských zařízení (viz přílohy obsahující formuláře zprávy a doporučení), ale i škol samotných.

Tato připomínka je zásadní.

Brno 9. prosince 2015

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv